

Доповідна записка

«Стан та зміст екологічної освіти та виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах Волинської області»

I. Структура та результативність освітньої діяльності закладу.

Робота педагогічного колективу ВОЕНЦ ведеться за такими напрямками:

- природоохоронний (координація роботи екологічних гуртків, клубів, експедицій; формування в учнівської молоді екологічної свідомості; залучення школярів до міжнародних, всеукраїнських та регіональних природоохоронних акцій);
- профорієнтаційний (сприяти самовизначенню школярів та свідомого вибору професій агробіологічного, екологічного спрямування через залучення їх до профільних творчих об'єднань школярів та посильної суспільно-корисної праці);
- реабілітаційно-оздоровчий (проводити просвітницьку роботу у напрямку реалізації проектів з боротьби та профілактики ВІЛ – інфекції, куріння, вживання алкоголю та наркотиків; організація роботи таборів відпочинку).

Педагогічний колектив, працюючи над проблемою «Розвиток життєво компетентної, творчої особистості, здатної бути конкурентно-спроможною, успішно самореалізуватися в соціумі «Я – Громадянин, Сім'янин, Професіонал, носій культури» спрямовує свою діяльність на:

- оновлення змісту позашкільної еколого-натуралістичної освіти;
- розвиток педагогічної та професійної майстерності педагогічних працівників, їх загальної культури, створення мотивації і умов для професійного вдосконалення;
- організація участі навчальних закладів області у регіональних, всеукраїнських і міжнародних масових еколого-натуралістичних заходах, науково-освітніх проектах та програмах, забезпечення участі їх переможців у національних етапах і турах;
- розвиток виїзних форм навчання (екологічні експедиції, походи польові проекти, збори, табори);
- удосконалення матеріально-технічної бази, пошук джерел фінансування позашкільної роботи;
- активізація роботи творчих учнівських об'єднань тощо.

У області функціонує мережа позашкільних закладів:

№ з/п	Назва закладу	Місце розташування	ПІБ директора	К-сть дітей у гуртках(2014р.)	К-сть гуртків та профілів (2014р.)
1.	ВОЕНЦ	43006 м.Луцьк вул.Ківерцівська, 9-б т.772 235 ; 710 885	Остапчук Валентина Адамівна	1896	110гуртків 21профілів
2.	Ковельська міська СЮН	45000 м. Ковель вул.Левицького, 1 т.4 88 78	Бобчук Віра Тимофіївна	432	30 гурток 10 профілів

3.	Ківерцівський районний ЕНЦ	45200 м. Ківерці вул.Галана,15 т. 3 17 31	Стецькович Ганна Федорівна	900	42 гуртки 2 профілів
4.	Луцький міський ЦЕНТ	43000 м. Луцьк вул..Дубнівська	Самійленко Ніна Олексіївна	126	8 гуртків 4 профілі

Всього в позашкільних еколого-натуралістичних навчальних закладах впродовж 2014 року займалось 3354 дітей у 190 гуртках 37 профілів.

Мережа гуртків ВОЕНЦ у 2015 році становить 124 гуртки у яких займається 2128 вихованців, 21 профілю. Крім того у сільській місцевості у 2015 році займалась 632 дитини у 36 гуртках, що становить 30 відсотків, тоді як у 2014 році кількість гуртків становила 29, в яких займалось 500 дітей, що становило 22 відсотки.

Планування та облік гурткової роботи ведеться у сучасних стандартних журналах, контроль за правильністю ведення яких здійснюється адміністрацією закладу.

Організація діяльності груп гуртків, секцій та інших творчих об'єднань початкового, основного або вищого рівнів навчання здійснюється відповідно до типових навчальних планів і навчальних програм, затверджених Міністерством освіти і науки України.

Специфічність навчально-виховного процесу у позашкільному навчальному закладі еколого-натуралістичного профілю накладає відбиток на професійну діяльність педагогічного колективу Центру. Кожен із керівників гуртків під час роботи з дітьми уміло поєднує найрізноманітніші форми та методи роботи. Спільним для усіх педагогів є проведення занять різних типів, в тому числі і нетрадиційних. Педагоги активно впроваджують інтерактивні методи навчання. Кожен працівник – особистість і має свій стиль роботи.

Широким застосуванням найрізноманітніших інтерактивних технологій («мікрофон», робота в парах, робота в групах, незакінчені речення, мозковий штурм, дерево рішень) характеризуються заняття керівників гуртків Сподарик С.О., Власюк О.Б., Юхимчук В.П. Це дає можливість створювати на заняттях невимушену атмосферу, а це в свою чергу, допомагає вихованцям максимально розкритись.

Федорчук В.А. притаманна надзвичайна емоційність занять. Характерною рисою навчально-виховного процесу керівника гуртків є велика частка занять музичного, естетичного спрямування через присмак природи.

Пшибельський В.В., Кузмішина С.О. як педагоги багато уваги приділяють дослідницькій роботі, зокрема у акваріумній залі, живому куточку, навчально-дослідній земельній ділянці, навколишньому середовищі.

Родзинкою роботи Лещук І.П. є постійне використання народознавчих елементів: легенд, міфів, прикмет, прислів'їв, приказок.

Молодий педагог Піцик М.А. ще знаходиться у творчому пошуку власного стилю роботи. Проте вже сьогодні можна впевнено сказати, що їй добре вдається під час занять використовувати ігрові форми роботи.

Навчання та виховання, а також уся документація ведеться українською мовою, відповідно до законодавства. Всі педагогічні працівники мають достатній

рівень володіння державною мовою (в обсязі необхідному для виконання службових обов'язків).

Одним із завдань кожного педагога нашого закладу є виховання дитини, адаптованої до життя в соціумі. Для досягнення цієї мети з юннатами проводяться години спілкування на життєво важливі теми. Впродовж 2014 – 2015 р. найцікавішими були: «Вогнище – це романтично, але дуже небезпечно!», «Правила дорожнього руху», «Знай і завжди їх пам'ятай», «Здоров'я – найдорожчий скарб людини» тощо.

Для створення вихованцями можливостей формування соціально-активної демократії у Центрі організовано роботу учнівського самоврядування, яке дає можливість дітям бути собою, відчувати, що вони не сторонні спостерігачі, а активні учасники юннатівського життя. Таку можливість отримують вихованці Центру у юннатівській республіці «Екос». У дитячій організації є президент, прем'єр-міністр та міністри.

Юннатівське самоврядування у нашому закладі виступає організатором та координатором численних акцій, операцій, масових заходів і є досить ефективним. Саме йому належить лєвова частка роботи з дотримання дисципліни у стінах Центру. Під час своєї діяльності юннатівське самоврядування керується Статутом і календарними планами.

Здоровий мікроклімат в учнівському колективі сприяє тому, що протягом багатьох років в установі не було проявів злочинності, правопорушень. А щира і відкрита обстановка надихає вихованців на творчість, яка проявляється у їхніх досягненнях.

Охоплення широкого загалу учнівської молоді дає можливість виявляти обдарованих дітей. Адже саме в процесі організованого навчання і виховання в невимушеній обстановці є можливість помітити інтереси і здібності тієї чи іншої дитини.

У Центрі створено банк даних обдарованих дітей, оформлено портфоліо на найбільш активних.

Педагогічний колектив, працюючи з обдарованими дітьми, намагається максимально досягти поставленої мети:

- врахування індивідуально-психологічних особливостей дітей та запитів батьків;
- створення умов максимально повної реалізації творчого потенціалу дитини;
- пошук і психологічна підтримка обдарованих дітей;
- забезпечення диференціації і різнорівневого підходу у вихованні та навчанні;
- допомога дітям у побудові індивідуальної траєкторії освіти та успішної життєвої перспективи;
- розвиток моральної самосвідомості молоді;
- формування образу «я» системи особистісних цінностей;
- створення найкращих умов для самопізнання, саморозвитку, самореалізації.

Відділ екології

Основними завданнями екологічного виховання в області є нагромадження у дітей екологічних знань, виховання любові до природи, прагнення берегти і примножувати її багатства та формування вмій і навичок природоохоронної діяльності.

Ці завдання в області вирішуються через залучення дітей та учнівської молоді до роботи в екологічних гуртках, студіях, факультативах, клубах вихідного дня, участі у природоохоронних конкурсах, акціях та операціях.

В навчальних закладах області творчо працюють учнівські об'єднання екологічного напрямку. Так, досвід роботи юннатів Воротнівської школи Луцького району налічує більше 30-и років. З часу заснування в кінці 70-х років минулого століття це був гурток «Юних лісівників». В 90-х роках перейменований на клуб «Еколог», що налічує 25 вихованців. Предметом досліджень були і є різноманітні екосистеми території села, його околиць, зокрема – Воротнівський заказник Всеукраїнського значення, долина річки Зеленки, водно-болотні угіддя Клечанських ставків, молоді ділянки лісу, створені руками жителів села Воротнів, учнів школи. Результати досліджень були висвітлені у роботах: “Урочище “Ярмарківщина”, “Клечанські болота в заплаві річки Зеленка”, “Таємниці долини “блукаючої води”.

Відділ екології ВОЕНЦ координує діяльність екологічних стежок на теренах області. Головна мета навчально-пізнавальних екостежок – це виховання екологічно грамотної поведінки людини в природі. У 2015 році їх в області налічувалося 210 (на 12 одиниць більше в порівнянні з 2014 роком).

Організація і утримання екологічної стежки в належному стані, періодичне поновлення наочного матеріалу та доцільне використання потребують зусиль учнів, що забезпечує участь школярів у природоохоронній роботі.

Однією з кращих є екологічна стежка «Екологічне містечко «Дивосвіт» створена ще у 2005 році в Боголюбській загальноосвітній школі I – III ступенів Луцького району. Вона використовується для проведення навчальних екскурсій, прогулянок, відпочинку учнів школи. Маршрут стежки пролягає територією шкільного подвір'я, головною вулицею с. Боголюби та його околицями. Протяжність маршруту становить 2 км. На екологічну стежку складено паспорт, карта-схема, розроблено тематичні екскурсії: «Флора рідного краю», «Водні об'єкти екологічної стежки», «Цілющі трави», «Рослини шкільного подвір'я». У приміщенні школи оформлено головний інформаційний стенд. На ньому вказано назву екологічної стежки, замальовано схему маршруту екологічного містечка «Дивосвіт» із зупинками та умовними позначеннями, записано девіз та заклик.

Останнім часом в області набувають розвитку масові форми екологічної просвіти такі як екоатри та агітколективи. На сьогодні в регіоні їх нараховується 240 (в порівнянні з 2014 роком кількість збільшилася на 10). З метою активізації еколого-просвітницької роботи в освітніх закладах області Волинський обласний еколого-натуралістичний центр щороку проводить конкурс екологічних агітколективів. Перед обласним етапом традиційно проходять міські та районні конкурси, що дає можливість належним чином залучити до участі якнайбільшу кількість колективів. Тематика виступів змінюється щороку: у 2012 році – «Збережемо ліси», у 2013 – «Проблеми захисту червонокнижних видів тварин», у 2014 – «Збережемо первоцвіти», 2015 – «Охорона водних ресурсів». Така активна позиція педагогів ВОЕНЦ щодо еколого-просвітницької та природоохоронної діяльності учнівських колективів екологічної просвіти дає можливість показувати високі результати на Всеукраїнському рівні. Так, у 2009 році, завдячуючи перемозі агітколективу ВОЕНЦ «Екологічна варта» (керівник Федорчук В.А.), на теренах області проходив VIII Всеукраїнський конкурс агітколективів. У 2011 році вихованці колективу «Чисті краплини» загальноосвітньої школи I – III ступенів

с. Мала Глуша Любешівського району на X Всеукраїнському конкурсі були відзначені за колоритне розкриття екологічної тематики. У наступному 2012 році колектив «Ековарта» навчально-виховного комплексу № 10 м. Луцька виборов III місце.

Слід відзначити роботу кращих агітколективів області, а саме:

- «Євро – Еко – ФФ» загальноосвітньої школи I – III ступенів с. Глухи Старовижівського району;

- «Екос» загальноосвітньої школи I – III ступенів с. Раків-Ліс Камінь-Каширського району;

- «Чайка» загальноосвітньої школи I – III ступенів с. Згорани Любомльського району;

- «Ековарта» навчально-виховного комплексу № 10 м. Луцька;

- «Видра» навчально-виховного комплексу "Загальноосвітня школа I – III ступенів – дитячий садок" с. Видраниця Ратнівського району.

Цьогоріч Центр проводить Всеукраїнський конкурс екологічної просвіти на теренах Волині.

Волинський обласний еколого-натуралістичний центр координує в області роботу шкільних лісництв. Їх кількість постійно збільшується, що вимагає від нас особливої уваги у наданні методичної допомоги, в організації роботи як вже існуючих, так і новостворених учнівських об'єднань, розпочинаючи від програмного забезпечення, оформлення документації до розробки тематики дослідницької роботи і надання допомоги в організації навчального процесу.

Нині в області налічується 42 учнівських лісництва (з 2011 року їх кількість збільшилася на 4).

На базах окремих лісгосподарських підприємств обладнано кабінети шкільних лісництв з метою створення оптимальних умов для проведення навчальних та практичних занять з лісового господарства, організації дослідницької роботи, здійснення допрофесійної підготовки юних лісівників, залучення їх до участі у Всеукраїнських конкурсах та операціях.

Відповідно до планів роботи обласних масових заходів з учнівською молоддю, з метою підвищення ефективності та якості діяльності учнівських лісництв управліннями освіти і науки, лісового та мисливського господарства облдержадміністрації, обласний еколого-натуралістичний центр щороку проводять обласні зльоти учнівських лісництв на базі Шацького лісового коледжу імені

В.В. Сулька. З року в рік кількість учасників заходу збільшується. Так у 2011 році у роботі зльоту взяли участь 14 об'єднань, у 2012 – 16, а у 2014 році у заході взяли участь 36 учнівських лісництв області .

Така плідна робота в області дає можливість юним лісівникам Волині виборювати високі сходинки на Всеукраїнському рівні. З 2009 по 2012 роки наші юннати виборювали почесні II місця у Всеукраїнських зльотах. У 2013 році команда вихованців учнівських лісництв Волині у складі членів Маневицького та Цуманського об'єднань стала абсолютним переможцем, виборола Гран-прі, а у 2014 році проведено Всеукраїнський зліт учнівських шкільних лісництв.

Юні волиняни активно беруть участь у щорічних природоохоронних конкурсах, трудових акціях та операціях, зокрема: «Майбутнє лісу у твоїх руках», «До чистих джерел», «Чиста Україна – чиста Земля», «Вчимося заповідувати», «Мій рідний край – моя Земля», «Жолудь», «Ліси для нащадків» та ін. Під час

проведення трудових акцій, операцій юннати проводять насадження дерев на нових площах, закладають шкільки дерев та кущів, огороджують та розселяють мурашники, збирають насіння дерев, заготовляють корми для підгодівлі тварин взимку, збирають лікарську сировину, виготовляють та розвішують годівнички, шпаківні, дуплянки, проводять патрулювання у пожежонебезпечний період, займаються дослідницькою роботою.

Відділ сільського господарства координує роботу в області за напрямками:

- гуртки сільськогосподарського напрямку, студії, факультативи, клуби вихідного дня;
- трудові аграрні об'єднання (налічується в області 80);
- навчально-дослідні земельні ділянки (налічується в області 470);
- музеї та куточки хліба (налічується в області 480);
- робота у закритому ґрунті (теплиці, парники);
- обласний етап Всеукраїнської трудової акції «Плакаємо сад» (охоплено 180 дітей);
- обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Юний генетик селекціонер» (охоплено 210 дітей);
- обласний етап Всеукраїнського конкурсу експериментально-дослідницьких робіт «Дослідницький марафон» (охоплено 300 дітей);
- обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Метеомайданчик в дії» (охоплено 187 дітей).

Впродовж 2014 – 2015 рр. проведено семінари:

- за участю вчителів біології Іваничівського, Луцького районів «Навчально-дослідна ділянка – лабораторія під відкритим небом»;
- за участю відповідальних за еколого-натуралістичну роботу у навчальних закладах Ратнівського району «Основні напрямки розвитку та оновлення діяльності трудових об'єднань школярів».

У 471 загальноосвітній школі нашого краю наявні навчально-дослідні земельні ділянки. 17 навчально-дослідних земельних ділянок з 14 районів та двох позашкільних закладів є зразково-показовими, тобто повністю відповідають Типовому Положенню та слугують навчальним осередком для молодих педагогів, завідуючих навчально-дослідними земельними ділянками. Тут, на практиці можна побачити структуру, організацію досліджень, агротехнічні прийоми роботи на земельних ділянках тощо. Проте, не всі ділянки відповідають вимогам. Зокрема, 170 – не повністю відповідають типовому «Положенню про навчально-дослідну земельну ділянку освітнього закладу». Відсутні ряд відділків, неправильно організовані польові сівозміни, дослідницька робота, не оформлена відповідна документація тощо.

Навчити молодь працювати на землі, готувати її до продуктивної праці у сільськогосподарському виробництві – головна мета трудових аграрних об'єднань, яких в області 83. Понад 3 600 юнаків і дівчат об'єднані у ланки рослинників, овочівників, садоводів, механізаторів обробляють 273,08 га землі, випробовують нові сорти провідних сільськогосподарських культур, займаються дослідницькою діяльністю, здобувають основи агротехнічних знань. У розпорядженні школярів 113 одиниць сільськогосподарської техніки. Це: вантажні автомобілі, трактори ЮМЗ – 77, Т- 40 з причіпним інвентарем, мінікомбайни, картоплесаджалки та ін.

Продуктивна праця, дослідництво, технічна творчість, професійне навчання і виховання у виробничих бригадах є основними методами підвищення якості знань, практичних навичок, культури праці, трудового виховання тощо.

Багато років поспіль одним з найкращих є учнівське аграрне об'єднання «Колосок» Заборольської ЗОШ I – III ступенів Луцького району налічує 120 учнів. За об'єднанням закріплено 3 га орної землі, пришкільна навчально-дослідна земельна ділянка, квітники. Так, у 2013 р. році члени трудового об'єднання працювали над проблемою: «Вдосконалення трудових навичок учнівської молоді та виховання любові до праці на землі». Вирощували сільськогосподарські культури, зокрема, кормовий буряк на площі 0,5 га, картоплю на площі 0,5 га, багаторічні трави – 1,0 га, овочеві культури – 0,4 га та лікарські трави – на площі 0,1 га; з'ясовували вплив органічних добрив на врожай картоплі, вплив густоти посіву на врожай столових буряків, культивували цінні та малопоширені лікарські рослини на шкільній навчально-дослідній ділянці. Овочі, вирощені на полях об'єднання були безкоштовно передані у шкільну їдальню (4500 кг картоплі, 80 кг столового буряка, 90 кг моркви, 200 кг цибулі, 60 кг огірків, 80 кг капусти та ін). Допомогали юннати й базовому господарству СВК «Урожай». Здійснили видову прополку насінневої пшениці на площі 50 га, зібрали картоплю з площі 3 га, столовий буряк з площі 2 га, цукровий буряк з площі 5 га, працювали на току, допомагали комбайнерам тощо.

Виховання підростаючого покоління, нової генерації українців, справжніх господарів своєї Землі можливе лише на високих ідеалах і традиціях українського народу. Однією з них є шанобливе ставлення до хліба.

Вчити любові до землі, до праці, до хліба – головна мета Музеїв (куточків) Хліба, що створені в освітніх закладах. В області функціонує 470 куточків та 5 Музеїв Хліба. Вони стали своєрідними центрами виховної роботи, пропаганди бережливого й економного ставлення до найбільшої народної святині – хліба.

Змістовна виховна, дослідницько – експериментальна, пошукова робота проводиться у Музеях (куточках) Хліба Оваднівської та Устилузької ЗОШ I – III ступенів Володимир – Волинського, Горішненської та Бужанівської ЗОШ I – III ступенів Горохівського, Грядівської та Мишівської ЗОШ I – III ступенів Іваничівського, Піддубцівської та Маяківської ЗОШ I – III ступенів Луцького, Затурцівської та Великоокорської ЗОШ I – II ступенів Локачинського, Штунської та Згоранської ЗОШ I – II ступенів Любомльського, Мильської та Ворончинської ЗОШ I – III ступенів Рожищенського, Дубечненської та Смідинської ЗОШ I – III ступенів Старовижівського, Милянєвичівської та Купичівської ЗОШ I – III ступенів Турійського районів, Волинського обласного еколого-натуралістичного центру, Ківерцівського районного ЕНЦ, Ковельської міської СЮН та багатьох інших.

Заслуговує на увагу дослідницька робота, що проводиться у закритому ґрунті. Всього в області функціонує 13 теплиць, проте деякі з них потребують ремонту, окремі використовуються як сезонні та працюють не за призначенням. Юні дослідники вирощують розсаду овочевих та квітково-декоративних рослин. Дослідницька робота у теплицях, парниках, розсадниках в осінньо-зимовий період, певною мірою компенсує дефіцит спілкування дітей з живою природою, сприяє розвитку креативного мислення, формує практичні уміння й навички роботи в закритому ґрунті.

Впродовж 2013 – 2015 років у відділі сільського господарства було проведено 13 обласних конкурсів, в яких взяло участь 1978 учнів. У

Всеукраїнських – 21 захід у якому взяли участь 239 дітей. Серед них переможцями стали в обласних – 85, а у Всеукраїнських – 44.

Юні натуралісти Волині активні учасники Всеукраїнської трудової акції „Турбота молоді тобі, Україно!” у рамках акції юннати займались озелененням, благоустроєм населених пунктів та прилеглих територій; створенням нових парків, лісів, лісосмуг; науково-дослідницькою роботою на полях трудових аграрних об'єднань, шкільних навчально-дослідних земельних ділянках; вивченням плодово-ягідних культур та рослин радіопротекторної дії тощо.

З метою залучення учнівської молоді до продуктивної праці у галузі сільського господарства, наукового дослідництва, професійного самовизначення з 11 по 13 вересня 2012 року на базі Волинського обласного еколого-натуралістичного центру відбувся VI Всеукраїнський зліт трудових аграрних об'єднань, учнівських виробничих бригад загальноосвітніх навчальних закладів «Турбота молоді – тобі, Україно!». З 7 Всеукраїнських заходів, 2 – проведено на теренах нашого краю.

Відділ квітництва та декоративно-прикладного мистецтва

Формування естетичних почуттів, смаків, виховання молоді в гармонії з природою, емоційне ставлення до прекрасного у навколишній дійсності у центрі уваги роботи гуртків з флористики, квітництва та декоративно-прикладного мистецтва.

Метою навчально-виховного процесу педагогів-позашкільників напрямку квітництва та декоративно-прикладного мистецтва є створення умов для розвитку творчих здібностей, естетичних почуттів дітей, формування у них практичних навичок художньо-творчої діяльності.

Заняття гуртків даного напрямку у позашкільників області проходять цікаво та змістовно. Педагоги у своїй роботі використовують інтерактивні та розвиваючі вправи, творчі завдання, мистецькі турніри і практикуми, змагання і творчі виставки робіт гуртківців.

Одним з найкращих гуртків області напрямку квітництва – гурток «Юні квітникарі» Ковельської міської станції юних натуралістів, який започаткував свою роботу у 1979 році. З початку заснування його незмінним керівником є Горщар Наталія Тимофіївна. Гурток відвідує на сьогоднішній день 60 дітей середнього шкільного віку. Заняття дають можливість вихованцям досконало вивчити будову квіткових рослин, їх біологічні особливості, і на основі цих знань створити оптимальні умови для їх росту та розвитку.

Протягом навчальних років вихованці цього гуртка мають можливість оволодіти практичними вміннями і навичками роботи з квітковими рослинами та засвоюють методи експериментально-дослідницької діяльності. Свої дослідження юннати оформили у такі добірки матеріалів:

- каталог «Групи кімнатних рослин»;
- каталог «Походження кімнатних рослин»;
- каталог «Розмноження кімнатних рослин»;
- каталог «Кімнатні рослини в інтер'єрі».

Значне місце у юннатівській діяльності відіграє дослідницька робота. Діти постійно експериментують з рослинами. За останні 3 роки ними було закладено такі досліди: апробація різноманітних способів розмноження рео строкатого, дихоризандри букетоцвітої, аспарагуса Шпренгера, колеуса Блюме, циперуса черговолистого в умовах теплиці.

Під час занять гуртків Горщар Н.Т. широко застосовує такі форми роботи:

- робота над проектами;
- робота в групах;
- робота в парах;
- експериментально-дослідницька робота;
- інтерактивні методики навчання.

Юні квітникарі є постійними учасниками всеукраїнських конкурсів та трудових акцій «Галерея кімнатних рослин», «Юний дослідник», «Парад квітів біля школи», «Юннатівський зеленбуд» тощо.

За ефективність та результативність проведеної роботи, вихованці гуртка неодноразово нагороджені численними грамотами управління освіти та науки облдержадміністрації, Волинського обласного еколого-натуралістичного центру, Національного еколого-натуралістичного центру.

Педагогічна цінність пізнання декоративно-ужиткового мистецтва пояснюється наступними важливими причинами: твори цих видів мистецтва дозволяють виховувати у школярів певну культуру сприйняття матеріального світу, сприяють формуванню естетичного відношення до дійсності, допомагають глибше пізнати художньо-виразні засоби інших видів зображувального мистецтва.

В області працює понад 250 творчих об'єднань даного профілю. Учнівська молодь із задоволенням відвідує гуртки лозоплетіння, різьби по дереву, народної вишивки, гончарства, бісероплетіння, декоративного розпису, в'язання гачком, соломопластики тощо. Осередками розвитку декоративно-ужиткового мистецтва є позашкільні заклади, але значна кількість гуртків працює і на базі шкіл області.

У Локачинському районному Будинку школяра гурток «Гончарство» функціонує з вересня 1999 року (керівник Поляков Микола Сергійович). Основним змістом та метою гуртка є:

- ознайомлення вихованців з основами керамічної справи, технологією роботи з глиною, народними художніми промислами, творчістю народних майстрів з глиняною народною іграшкою, як одним з видів народної творчості;
- розвиток творчих здібностей вихованців і конструкторські вміння у процесі виготовлення глиняних виробів;
- виховання загальної естетичної культури, працьовитості, старанності;
- формування практичних навичок художньо-творчої діяльності;
- розширення знань з декоративно-прикладного мистецтва;
- ліплення з натури, за уявою.

Робота гуртка поєднує теоретичні й практичні заняття. Основним змістом теоретичних занять є розкриття тем і завдань. На практичних заняттях діти вчаться користуватися інструментами, матеріалами, одержують навички художньої обробки глини. Гуртківці є активними учасниками обласних та Всеукраїнських конкурсів та виставок: «Над вертепом зоря ясна», «Збір майстрів народних ремесел», «Український сувенір», «Творча майстерня», «Таланти III тисячоліття» тощо.

У процесі художньої обробки глини закладені великі можливості для естетичного й художнього розвитку учнів. Така робота розвиває наполегливість, спостережливість, терпіння, залучає дітей до цікавого й самобутнього виду народного прикладного мистецтва. Час роботи гуртків невеликий, проте результативність висока. У 2012 р. Дмитро Мельничук брав участь у II Всеукраїнській очній виставці-звіті дитячої творчості «Країна юних майстрів» за участю президента України В.Януковича., презентував майстер-клас із задимленої

глини. Гурток «Гончарство» користується попитом серед учнів середніх та старших класів.

З метою відродження національних традицій, активізації діяльності учнівських колективів у рамках операції «Ялинка» у Волинському обласному еколого-натуралістичному центрі щорічно проходить з 25 грудня по 25 січня обласна заочна новорічно-різдвяна виставка.

У заході беруть участь колективи загальноосвітніх, позашкільних навчально-виховних закладів з усіх міст та районів області. Цього року у виставці взяло участь понад 520 дітей, що представили понад 450 новорічно-різдвяних композицій. Кращі роботи були представлені на Всеукраїнських виставках «Новорічна композиція» та «Український сувенір». Переможцями цього року стали 28 учнів з усіх куточків області.

Вже традицією стало проведення в області таких трудових акцій, як «Юннатівський зеленбуд» та «Парад квітів біля школи», а також конкурсу «Галерея кімнатних рослин». Учнівські колективи виявляють свою фантазію та майстерність не тільки на папері, а й на квітниках біля своїх освітніх закладів. Різноманітні клумби, рабатки, міксбордери, бордюри створені руками дітей милують око з ранньої весни до пізньої осені. А на всеукраїнському рівні здобувають перемоги проекти створені руками учнів біля Національного еколого-натуралістичного центру. У Всеукраїнському конкурсі «Квіткові килими» команда Воютинської загальноосвітньої школи I – III ступенів Луцького району за втілення свого проекту здобула I місце, а команда Володимир-Волинського педагогічного коледжу у Всеукраїнському конкурсі з квітникарства та ландшафтного дизайну – III місце.

Кожного року підсумком роботи дитячих творчих об'єднань є обласний фестиваль художньої творчості учнів шкіл та позашкільних закладів, що проходить у травні на Театральному майдані міста. Виставка, яка формується від Волинського еколого-натуралістичного центру показує різноманітність форм та методів, що використовуються у роботі з гуртківцями всієї області.

У рамках Всеукраїнського Тижня охорони навколишнього середовища проходять природоохоронні акції: День Довкілля, День Землі, місячники та тижні екологічної пропаганди. У всіх освітніх закладах області складається план проведення заходів у рамках Тижня охорони навколишнього середовища. Проводяться різноманітні практичні операції та акції: «Посади сад», «Посади дерево», «Дерево життя», «Майбутнє лісу у твоїх руках», «Чистий бережок», «До чистих джерел», «Зелений паросток майбутнього», а також різноманітні заходи екологічного спрямування: екологічні свята, конкурси малюнків, плакатів, захисти екологічних проектів, проводяться тренінги, конференції, КВК.

В обласному еколого-натуралістичному центрі щорічно розробляються методичні рекомендації щодо організації проведення практичних природоохоронних робіт під час Тижня охорони навколишнього середовища. Ці питання розглядаються також на районних та обласних семінарах педагогів-організаторів, вчителів біології, керівників гуртків екологічного спрямування.

Всього взяло участь у місячнику із оздоровлення та збереження довкілля 63 726 учнів області.

Відділ біології координує наступну роботу:

- гуртки біологічного профілю, факультативи, творчі учнівські об'єднання;
- робота групи раннього розвитку дітей «Ластів'ята»;

- впровадження Міжнародної програми Globe у навчально-виховний процес закладів області;
- організація та проведення конкурсу раціоналізаторських та винахідницьких проектів «Природа - людина- виробництво-екологія»;
- конкурс науково-дослідницького проектування та винахідництва для учнів 7 – 9 класів;
- еколого-натуралістичний похід «Біоцит»;
- біологічний форум учнівської та студентської молоді «Дотик природи».

З метою безперервної екологічної освіти у ВОЕНЦ створена група раннього розвитку дітей природничого спрямування «Ластів'ята». Заняття з дітьми проводять досвідчені педагоги Москальчук Л.М. та Мартиненко Н.Є. Керівник Москальчук Л.М. на заняттях гуртків «Чарівний світ природи», «Валеологія» знайомить маленьких вихованців з рослинним і тваринним світом, явищами природи, вчить вести фенологічні спостереження, навчає дбайливому ставленню до власного здоров'я, формує цінності здорового способу життя. Враховуючи вікові особливості дітей, навчання проходить у ігровій формі та безпосередньо у природному оточенні (на екологічній стежці, навчально-дослідній ділянці, у живому куточку).

Вихованці позашкільних навчальних закладів області, творчих учнівських об'єднань, наукових товариств та секцій МАН приймають активну участь у пошуково-дослідницькій та проектній діяльності. Цікавим та перспективним для школярів є конкурс винахідницьких та раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку, який спрямований на розробку новітніх моделей, удосконалення, поліпшення техніки, виробництва та сільськогосподарського дослідництва у галузі екології.

У 2013 році започатковано обласний етап щорічного Національного екологічного форуму «Зелена планета», який спрямований на залучення учнівської молоді до різних видів творчої діяльності, формування екологічної культури. На захід було надіслано 133 роботи за різною номінацією, серед яких переможцями стали 40 школярів. На Всеукраїнському рівні троє учасників посіли III місце у номінації «Зелена планета очима дітей».

У 2013 навчальному році Волинська область отримала можливість приймати участь у міжнародному науково-освітньому екологічному проекті Globe (глобальне вивчення і спостереження з метою поліпшення довкілля). На Всеукраїнському семінарі-тренінзі для координаторів програми (м. Херсон) одержаний сертифікат, який надає право займатися науковими дослідженнями.

Питанням участі школярів у програмі GLOBE, методикам проведення тематичних досліджень за розділами програми було приділено значну увагу на обласному семінарі (Любомльський район). Розроблено план впровадження Міжнародної програми в школах і позашкільних освітніх закладах, який передбачає підготовку вчителів-організаторів, проведення досліджень за даною програмою, розроблені методичні матеріали з вказівками щодо кожного тематичного розділу – атмосферного та гідрологічного досліджень, ґрунтознавства, вивчення земного покриву.

Координатори області брали участь у Всеукраїнському вебінарі «Міжнародна співпраця в рамках програми Globe», де були запропоновані міжнародні науково-освітні проекти, до яких можна залучати учнівську молодь, ознайомлені з правилами реєстрації та внесенням даних на сайт Globe.

В загальноосвітніх навчально-виховних закладах Волинської області розпочата дослідницька робота в рамках Міжнародної програми за напрямками: гідрологія, наземний та ґрунтовий покрив.

Учнівською молоддю області з 2013 року започаткована робота у Національному етапі міжнародного заочного художнього конкурсу «Календар Globe – 2014», який відбувся восени 2013 року. У конкурсі взяли участь вихованці еколого-натуралістичних центрів, станцій юних натуралістів, Будинків та Центрів дитячої та юнацької творчості, навчально-виховних комплексів та загальноосвітніх шкіл області. 14 учасників стали переможцями обласного етапу конкурсу та 2 призерами на всеукраїнському етапі.

Отже, навчально-виховний процес у відділі спрямований на збагачення юннатів додатковими знаннями і вміннями, виховання у них любові до природи, розвитку творчої особистості, сприянні пошуковій, експериментальній та практичній діяльності

Відділ зоології

Зоолого-тваринницький відділ області працює над вирішенням таких завдань:

- активним впровадженням дослідництва;
- пошуку нових форм та методів роботи навчально-виховної та організаційно-масової роботи з вихованцями гуртків та учнями загальноосвітніх шкіл;
- формуванням переконань глибоких знань для подальшого розвитку зоології;
- впровадженням сучасних технологій в практику навчально-виховного процесу;
- формуванням почуття особистої відповідальності за практично-трудою операції, кінцевий результат праці;
- поєднанням дослідницької роботи з продуктивною працею, екологічними та економічними аспектами навчання та виховання.
- покращенням матеріальної бази та пошуком нових дійових, ефективних форм навчально-виховної діяльності;
- удосконаленням системи підвищення фахового рівня педагогічних працівників у відділі.

У навчальних закладах області творчо працюють учнівські об'єднання зоолого-тваринницького напрямку. Так, у Ківерцівському еколого-натуралістичному центрі цікаво і змістовно ведеться робота гуртка «Любителі домашніх тварин». Юннати у ньому дізнаються про нових домашніх улюбленців, особливості їх утримання та догляду. Вихованці гуртка доглядають за тваринами, проводять спостереження та пишуть дослідницькі роботи, зокрема: «Утримання сірійських хом'ячків в куточку живої природи», «Вироблення умовних рефлексів у морських свинок», «Вплив вітамінного та білкового корму на ріст і розвиток мечоносців».

Робота в зоолого-тваринницьких відділках сприяє поглибленню біологічних знань та здійсненню професійної орієнтації учнів. Дослідницьку роботу школярі проводять на пасіках.

У с. Недуже Любомльського району сім'я Семенюків на своїй міні-фермі утримують кроликів, поросят породи в'єтнамські вислочеревні.

Гуртки зоологічних профілів користуються великою популярністю у школярів. Еколого-натуралістичні відділи у районах мають матеріально-технічну базу у вигляді живих куточків природи з цікавим видовим складом тварин. Такі куточки наявні у Турійському Будинку дитячої творчості, Ківерцівському районному Центрі еколого-натуралістичної творчості, Маневицькому районному

Центрі творчості дітей та юнацтва, Володимир-Волинському Центрі позашкільної освіти, Ковельської міської станції юних натуралістів, Штунської ЗОШ I – III ступенів Любомльського району та інші.

На базі куточків живої природи проводяться як оглядові так і тематичні екскурсії. Керівники гуртків зоологічних профілів та методисти надають консультації з питань утримання та розведення у домашніх і лабораторних умовах різноманітних видів тварин, розробляють методичні матеріали.

Гуртківці зоологічного профілю беруть участь в усіх зоологічних конкурсах: «Зоологічна галерея», «Конкурс досягнень юних зоологів», «Обличчям до тварин», «Птах-поет», «Барвистий світ домашніх улюбленців», акціях: «Кролик», «Годівничка», «Птах року», «У кого бджоли, у того й мед», «Захистимо вовків», «Захистимо кротів», «Осінні та зимові обліки птахів», проектах: «Біорізноманіття в Україні», «Урбанізоване довкілля», «Діти за гуманне ставлення до тварин».

II. Координаційно-методична діяльність Центру.

Методична служба Центру керується у своїй діяльності принципами: системності, послідовності, наступності, безперервності, масовості, оперативності та мобільності, носить творчий характер.

Планування методичної роботи відбувається з урахуванням пріоритетних напрямків розвитку позашкільної еколого-натуралістичної роботи, завдань, поставлених перед позашкіллям Законом України „Про позашкільну освіту.”

Виходячи із сказаного, методична діяльність спрямована на:

- пошук нових форм і методів роботи для здійснення якісної педагогічної освіти;
- впровадження інформаційно-комунікативних технологій у навчально-виховний процес;
- організацію цілеспрямованого розвитку професійної майстерності;
- запровадження постійного моніторингу якості еколого-натуралістичної роботи у сільській місцевості;
- вивчення, узагальнення, популяризація перспективного досвіду;
- впровадження різноманітних форм профорієнтаційної роботи з вихованцями;
- подальший розвиток співпраці з науковими установами, вищими навчальними закладами, громадськими організаціями;
- проектування нових моделей управління навчально-виховним процесом позашкільного закладу;
- консультативна допомога навчальним закладам у створенні науково-методичного забезпечення еколого-натуралістичної діяльності.

Методична робота включає проведення семінарів, консультацій, конференцій, вивчення передового педагогічного досвіду, виїздів.

Семінари різні за тематикою для широкого загалу педагогів є важливою ланкою роботи еколого-натуралістичного центру, адже кінцевим результатом такої роботи є покращення природоохоронної діяльності у навчальних закладах, залучення до заходів із збереження довкілля великої кількості дітей та дорослих.

Впродовж 2014-2015 років проведено 30 семінарів. Так, проблеми природоохоронної роботи були в центрі уваги на семінарі для заступників директорів з виховної роботи професійно-технічних навчальних закладів області. В ході семінару обговорювались важливі питання:

- модернізація озеленення навчального закладу;
- роль навчально-дослідної ділянки у забезпеченні посадковим матеріалом;
- методичний аспект екологічної освіти.

Під час семінару відбулись майстер-класи з декоративно-вжиткового мистецтва та фотографування, які провели методисти Центру .

Традиційними є семінари для директорів та методистів позашкільних еколого-натуралістичних навчальних закладів «Світ творчості». У 2014 році тема семінару була «Позашкільна освіта та її роль у творчому розвитку особистості». Семінар проходив на базі еколого-натуралістичного відділу Турійського районного Будинку дитячої та юнацької творчості. У програму були включені питання, які б допомогли методично правильно організувати гурткову роботу, яка могла б максимально розкрити творчий потенціал дитини:

- екологічний театр як форма екологічної освіти;
- організація роботи шкільного колективу екологічної просвіти;
- залучення дітей до навчання у гуртках еколого-натуралістичного спрямування.

Учасники семінару ознайомились із досвідом впровадження у навчально-виховний процес позашкільного, дошкільного, загальноосвітнього навчального закладу різноманітних форм екологічного навчання. Методичний відділ центру тісно співпрацює з інститутом післядипломної педагогічної освіти. Методисти виступають з лекційними годинами перед слухачами курсів підвищення кваліфікації біологів, керівників творчих учнівських об'єднань. У Волинському обласному еколого-натуралістичному центрі працюють талановиті творчі педагоги. Чимало нестандартного вносять вони у роботу з дітьми. Свої доробки оформляють як інструктивно-методичний чи довідковий матеріал.

Впродовж 2013-2015 років підготували понад 60 методичних розробок. Найбільш змістовними та актуальними є:

Однією з форм методичної роботи є надання індивідуальних консультацій. Еколого-натуралістичний центр – це методичний осередок, де потрібну для себе інформацію можуть отримати: керівники гуртків, вчителі, студенти, методисти районних відділів освіти, учні шкіл.

Впродовж 2013 – 2015 років надали понад 300 різноманітних консультацій. Найчастіше за ними звертаються вчителі біології, які хочуть отримати додаткову інформацію про видовий склад флори і фауни Волинської області; про методику проведення занять гуртка; оформлення учнівських дослідницьких робіт, організацію масових заходів, роботу на навчально-дослідній ділянці.

У методичній роботі практикуємо виїзди з метою надання консультацій, методичної допомоги, обміну досвідом. У 2013 – 2015 роках здійснено понад 100 виїздів.

В межах області методисти побували у: Ківерцівському, Рожищенському, Луцькому, Старовижівському, Шацькому, Володимир-Волинському, Турійському, Ковельському, Локачинському, Іваничівському, Горохівському районах, містах Нововолинську, Володимирі-Волинському, де обговорювались питання:

- вивчення роботи учнівських об'єднань екологічного спрямування;
- надання консультацій щодо проведення масових заходів;
- вивчення стану діяльності навчально-дослідних ділянок;
- організація зовнішнього озеленення тощо.

Такі зустрічі на місцях є дієвою школою пропаганди передового досвіду, сприяють реалізації стратегічних завдань позашкільної освіти, ознайомленню з новими методиками у навчанні.

З метою пропаганди природничих знань, залучення широких верств населення до природоохоронної діяльності, активізації роботи з екологічного виховання виходять передачі природничого циклу по місцевому радіо та телебаченню.

Вже стали традиційними в період останніх років в рамках року дитячої творчості цикл передач «Ми – діти Лесиного краю» на місцевому радіо і телебаченні вийшли за тематикою: репортаж із щорічної виставки «Барвистий світ тварин», обласного зльоту трудових об'єднань «Країна юннатія», «Новорічна казка», про відкриття виставки новорічних композицій тощо. Демонструвались фільми «Волинський обласний еколого-натуралістичний центр – осередок позашкільної освіти на Волині», «Знані люди Волині». Протягом останніх трьох років методисти Центру підготували понад 30 статей, надрукованих у газетах та журналах: «Волинська газета», «Луцький замок», журналах «Лісовий вісник», «Педагогічний пошук», «Паросток». Використовуючи засоби масової інформації ВОЕНЦ залучає до природоохоронної та натуралістичної роботи не лише учнівську молодь, а й доросле населення області, знайомить з екологічними негараздами, розповідає про кращий досвід роботи юних екологів, вчителів.

III. Матеріально –технічне забезпечення навчально-виховного процесу

Зберігаючи та розвиваючи багаторічні традиції, позашкільні заклади натуралістичного спрямування Волині внесли у скарбницю юннатівського руху свої кращі надбання. Сучасний етап розвитку позашкільля не можна розглядати ізольовано від історичного минулого.

Зародженню юннатівського руху у нашому краї сприяли землеробські осередки – мережа закладів, що навчали сільськогосподарській праці. Про зростання інтересу населення до проблем трудового і природоохоронного виховання свідчить створена 26 березня 1945 року у смт. Рожище агротехнічна річна школа.

У 1946 році перед юними дослідниками природи відкрила свої двері обласна дитяча технічна с/г станція.

У 1952 році було створено як окремий позашкільний заклад, обласну дитячу станцію юних натуралістів. У 1993 році станцію юннатів було реорганізовано у Волинській обласний еколого-натуралістичний центр. Про це свідчить наказ управління освіти облдержадміністрації від 12.05.1993 року №373.

Юридична адреса: м. Луцьк, вулиця Ківерцівська 9/б, тел. 772235.

Центр має свій статут зареєстрований у Волинській обласній Раді. (реєстраційний номер 241 – р від 22.12.2004 року); ліцензією: серія НБ 031441 від 01.09.1996 року; свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи (серія ААБ № 300967 від 12.05.1993 року); свідоцтво на право власності.

Директор – Остапчук Валентина Адамівна.

Заступник з навчально-виховної роботи – Нікітчук Зоя Миколаївна.

Центр розташований у пристосованому приміщенні. Будівля цегляна, двохповерхова. Опалення газове, автономне, є водопровід та каналізаційні мережі, 2 санвузли на 1 поверсі. До будівлі прилягають приміщення котельні, господарське приміщення – загальною площею 100 метрів квадратних та секції огорожі в кількості 72 штуки.

Загальна площа приміщень 1512, 8 метрів квадратних, прилегла до будівлі територія 1,5 га.

Навчально-дослідна ділянка повністю огорожена, впорядкована і включає: польову та овочеву сівозміну, шкільки, кущанарій, дендропарк, рабатки, газони, лікарський город.

Навчально-виховний процес здійснюється у 9 відділах, лабораторіях, актовій та виставковій залах, інформаційно-методичному кабінеті. Усі споруди та приміщення закладу знаходяться у задовільному санітарно-технічному стані і використовуються за призначенням. У цілому рівень оснащення обладнанням і приладами лабораторії, кабінетів навчального закладу відповідають санітарно-технічним нормам та дозволяють виконувати навчальні програми гуртків. Крім того Центр має зимовий сад, кабінети для роботи з обдарованими дітьми, директора, заступника, бухгалтерії, приймальної, практичного психолога.

Згідно Положення оформлено живий куточок, в якому розміщені:

- вольєра для папуг;
- тераріум для паличника;
- тераріум для тарганів;
- тераріум для вужа;
- акватераріум для шпорцевих жаб;
- муляжі птахів;
- чучело птаха;
- вологі препарати (краб, рак, вуж);
- найпростіші в колбі;
- яйця страуса;
- яйця черепахи;
- гнізда птахів (ремеза, дроздів, жайворонка, зеленяка, очеретянки прудкої);
- колекції комах;
- колекції молюск;
- клітка для папуги;
- штучне гніздо канарки, амадіни;
- інформаційні стенди.

Кабінети оформлені в сучасному стилі, з дотриманням вимог профільності. Впродовж 2014 року здійснено повністю заміну вікон на металопластикові. Стелі у приміщенні відремонтовано за сучасними технологіями, меблі в усіх кабінетах замінено на нові, перекрито дах.

Реконструйовано частину теплотраси, старі котли замінено на енергозберігаючі – КТМ – 100, а також встановлено твердопаливні котли.

Температурний режим в приміщенні дотримується згідно санітарно-гігієнічних вимог.

Вся література (фахова, методична, науково-популярна, художня) знаходиться у інформаційно-методичному кабінеті, відділах та лабораторіях і нараховує 2050 одиниць.

Для проведення дослідницької роботи юннати використовують мікроскопи, акваріумну залу, живий куточок. Учасники навчально-виховного процесу мають змогу користуватися допоміжною оргтехнікою (принтерами, сканерами, копіювальними апаратами). У Центрі створено фонд відеотеки.

З метою впровадження у навчально-виховний процес інноваційних сучасних технологій використовується комп'ютерна техніка, якої у Центрі налічується 5

одиниць, придбано «ноутбук». Комп'ютерне забезпечення Центру щорічно поповнюється.

На розвиток матеріально-технічної бази закладу суттєво впливає стан фінансування. Перевірками стану фінансово-господарської діяльності Центру, проведеними контрольно-ревізійними органами, суттєвих порушень не виявили.

Крім того, силами педагогічних працівників оформлено постійно діючі виставки гербаріїв, виробів декоративно-ужиткового мистецтва, фоторобіт, конкурсних робіт гуртківців. Водночас обладнання відділів і лабораторій біологічного, екологічного, сільськогосподарського напрямів діяльності потребує модернізації та приведення у відповідність до типового переліку навчального обладнання й вимог часу і потреб вихованців, учнів, слухачів. Потребує ремонту друга частина приміщення. У зв'язку з відсутністю сучасної малогабаритної агрономічної техніки ускладнюється проведення сільськогосподарських робіт на навчально-дослідній ділянці.

Залишається недостатньою кількість одиниць комп'ютерної техніки, медіа проекторів, інтерактивних дошок, аудіо- та відео супроводу.

Відповідно до державних норм і правил у ВОЕНЦ проводяться заходи з дотримання техніки безпеки, температурного режиму та санітарно-гігієнічних норм. Нормативно-правова документація з питань охорони праці та техніки безпеки ведеться у відповідності з вимогами кодексу України про працю, нормативно-правових актів Міністерства праці та соціальної політики України, МОН України. Згідно з Положенням про організацію роботи з охорони праці у закладі видаються накази, в яких визначаються окремі працівники, що відповідають за збереження життя і здоров'я при проведенні занять, а також під час екскурсії, походів, експедицій:

Адміністрація ВОЕНЦ здійснює належний контроль за дотриманням техніки безпеки. Ведеться відповідна документація, оформлені куточки безпеки, план евакуації під час надзвичайних ситуацій. Систематично і вчасно проводяться інструктажі ТБ з працівниками Центру у відповідності з реєстрацією у журналі проведення інструктажу.

З новоприбулими працівниками проводиться вступний інструктаж. Прибирання приміщення проводиться щоденно, періодично проводиться генеральне прибирання. Інвентар для прибирання промаркований, постійно використовуються миючі та дезінфікуючі засоби. Регулярно проводиться прибирання прилеглої території.

У закладі розроблені (затверджені директором та погоджені з головою профкому) інструкції з охорони праці.

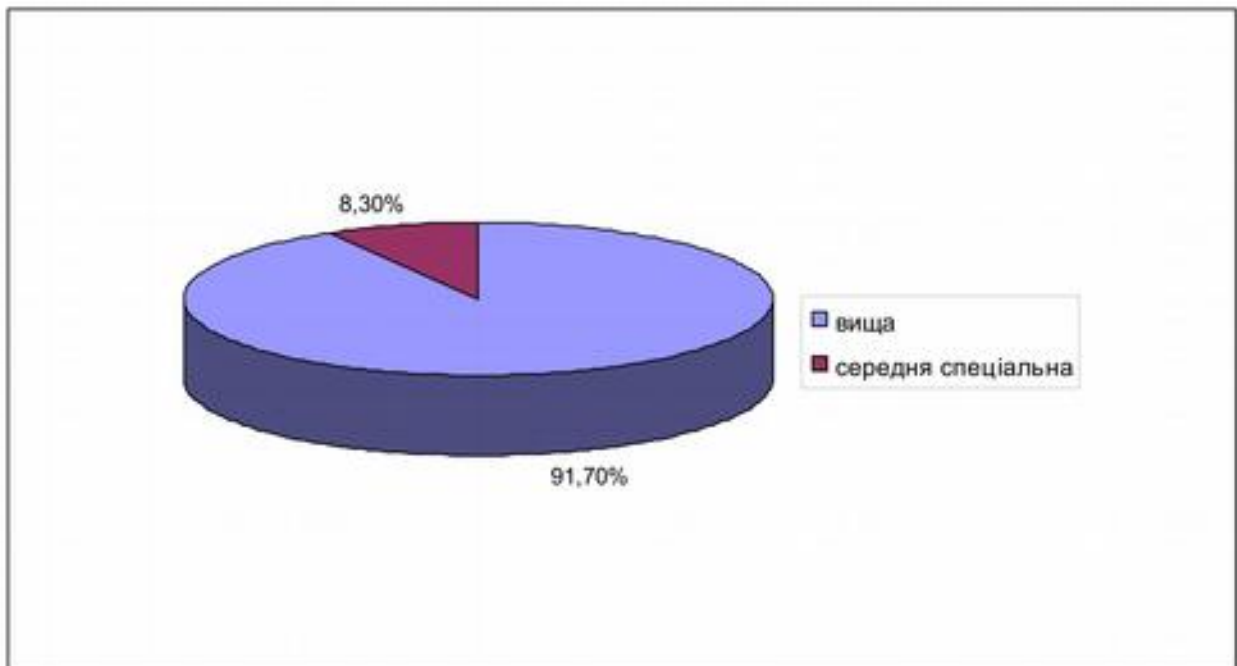
Наявна матеріально-технічна база навчального закладу та навчальних приміщень в цілому відповідає вимогам передбаченим для даного типу закладом. Навчальні приміщення мають належний санітарний та пожежно-технічний стан, що дозволяє в повній мірі реалізовувати навчальні плани та програми еколого-натуралістичного спрямування.

IV. Кадровий склад

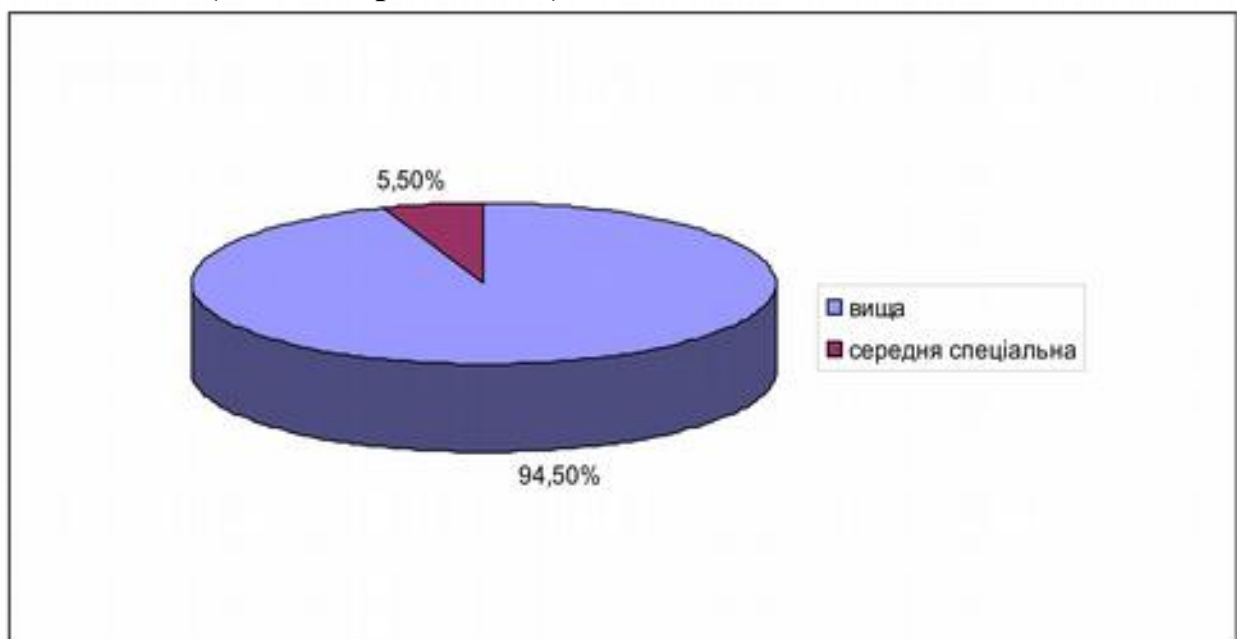
Педагогічний процес забезпечують 36 педагогів, з них 19 основні працівники, 13 – за сумісництвом, 4 педагоги знаходяться у відпустці для догляду за дитиною до трьох років.

Серед педагогів вищу освіту мають – 32, середню спеціальну – 3. Серед основних працівників вищу освіту – 17, середню спеціальну – 2. Заклад повністю укомплектований педагогічними кадрами.

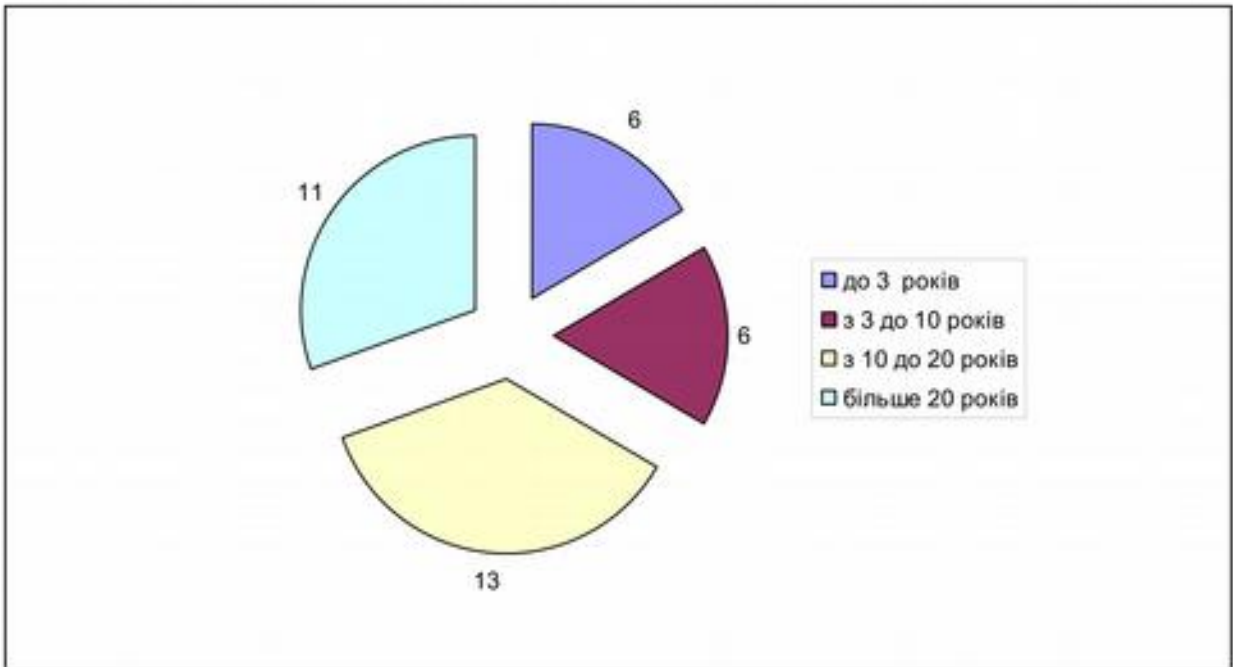
У відсотках :

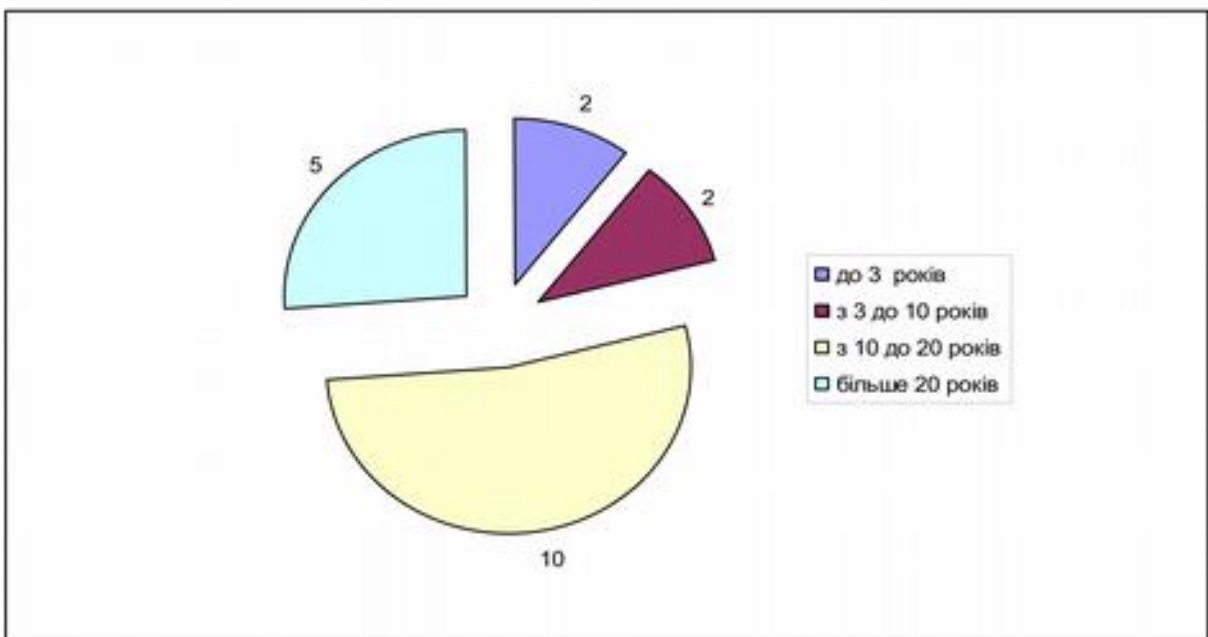
У відсотках (основні працівники):

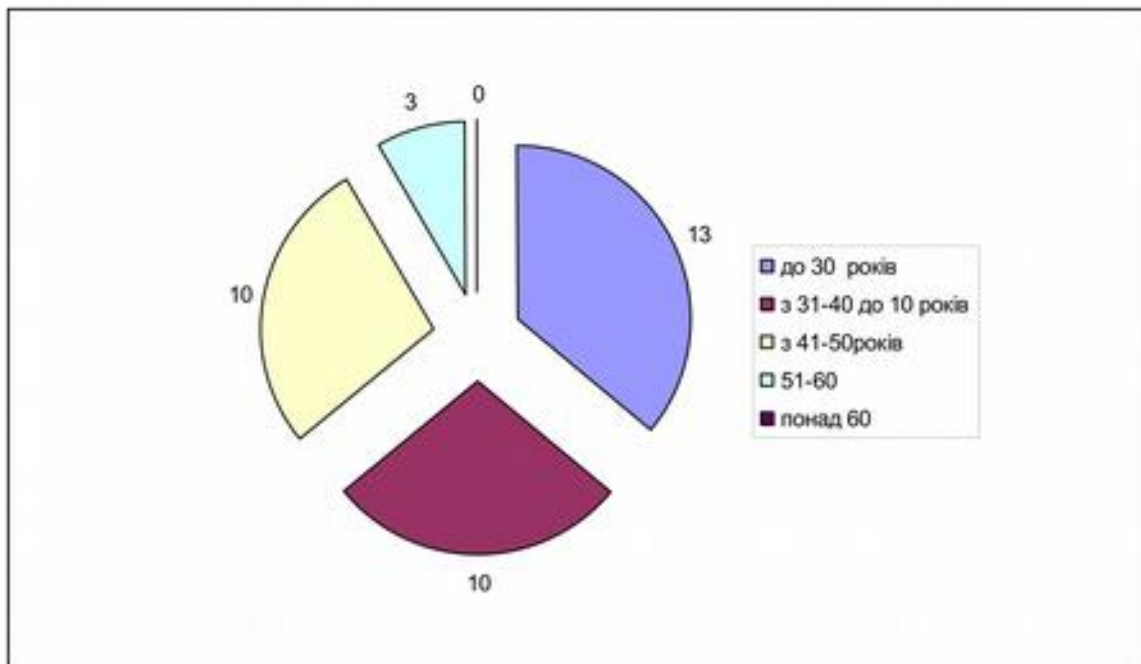
Стаж педагогічної роботи педагогів:

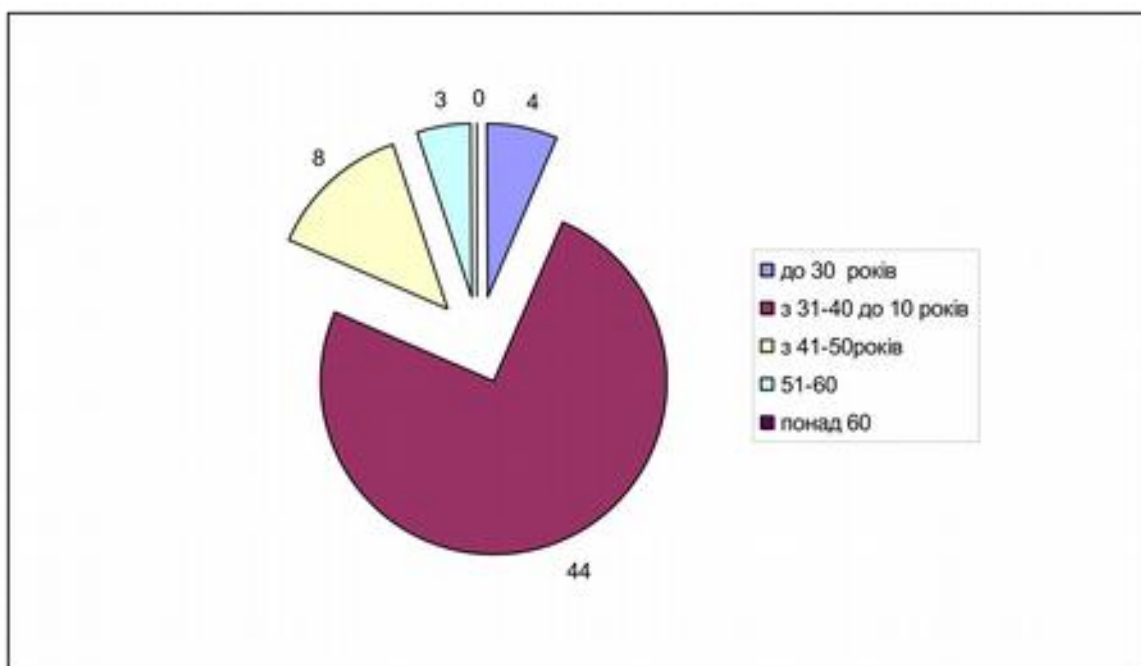
З них стаж педагогічної роботи педагогів (основні працівники):

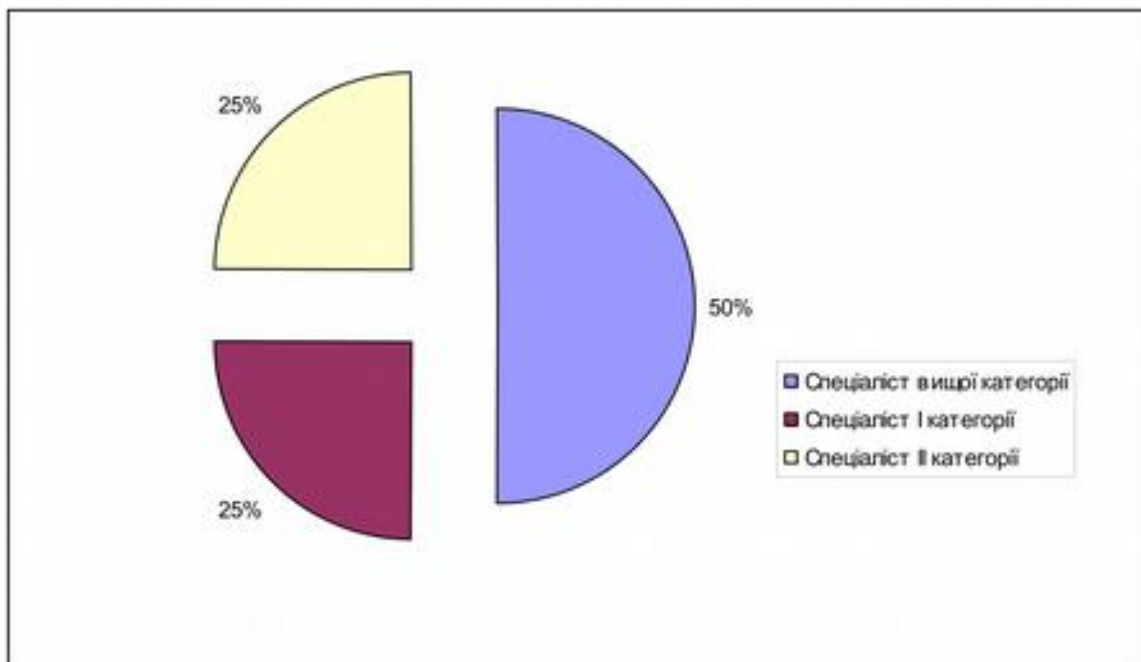
Розподіл педагогічних працівників за віком:

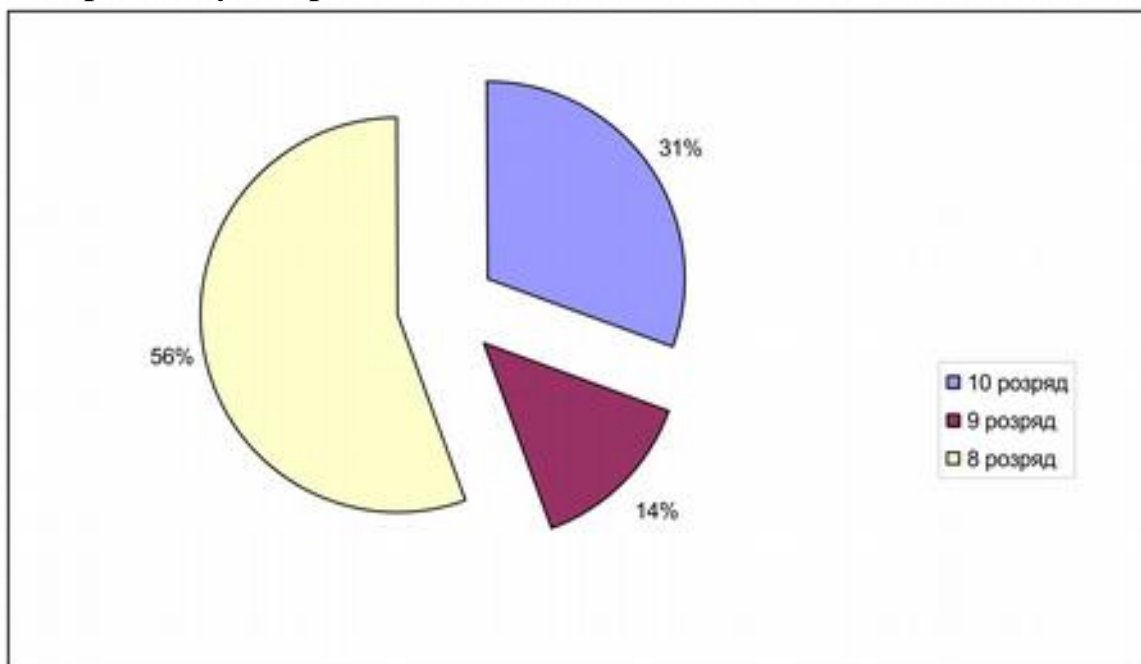
Розподіл педагогічних працівників за віком (основні працівники):

Рівень педагогічної майстерності працівників закладу серед методичного складу відображено у діаграмі:

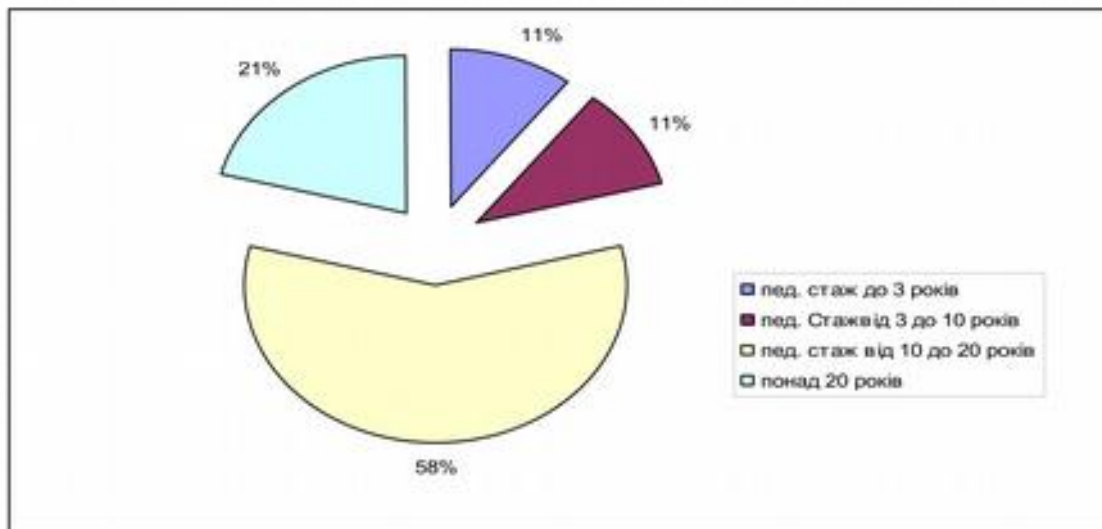
Рівень педагогічної майстерності працівників закладу серед керівників гуртків відображено у діаграмі:

Запорука успішної діяльності будь-якого навчального закладу – наявність висококваліфікованих і компетентних кадрів, які прагнуть до самовдосконалення, самовираження та професійного росту:

- 4 – відзначені нагрудним знаком «Відмінник освіти України», нагороджені нагрудним знаком «Василь Сухомлинський»;
- 1 – нагороджений знаком «Софія Русова»;
- 1 – нагороджений сертифікатом лауреата премії Волинської обласної ради та Волинської облдержадміністрації;
- 1 – Подяка Кабінету Міністрів України;
- 3 – грамоти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук;
- 1 – педагогічне звання «Керівник гуртків – методист».

Аналіз кадрового забезпечення працівників за кількістю педагогічного стажу (основні працівники):

Педагогам Центру належить ключова роль у забезпеченні якісної еколого-натуралістичної позашкільної освіти, адже від їх професіоналізму залежить наскільки якісно будуть надані послуги у здобутті дітьми додаткової освіти за інтересами.

Атестація педагогічних працівників Центру проводиться до Типового Положення «Про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН від 06.10.10 № 930.

З метою організованого та якісного проведення атестації педагогічних працівників щорічно, у відповідності до плану роботи видається наказ про створення атестаційної комісії та затвердження її складу, подаються списки педагогічних працівників що атестуються, вивчається досвід їхньої роботи, готуються характеристики та атестаційні листи тощо.

Спискова чисельність працівників	Посада
Остапчук В.А.	Директор
Нікітчук З.М.	Заступник директора
Сподарик С.О.	Зав.відділом
Юхимчук В.П.	Зав.відділом
Котик М.Є.	Зав.відділом
Шолом А.Ф.	Методист
Герасимчук О.В.	Методист
Мартинюк Л.А.	Методист
Будапроста Н.В.	Методист
Федорчук В.А.	Культурний організатор
Москальчук Л.М.	Керівник гуртків
Пасічник Т.М.	Керівник гуртків
Уєвич Р.А.	Керівник гуртків
Піцик М.А.	Керівник гуртків
Мартиненко Н.Є.	Керівник гуртків
Лещук І.П.	Керівник гуртків
Власюк О.Б.	Керівник гуртків
Боровик В.В.	Керівник гуртків
Горох О.О.	Керівник гуртків
Рубіновська Я.І.	Керівник гуртків

Свідерська М.В.	Керівник гуртків
Кузьмішина С.В.	Керівник гуртків
Коцун Л.О.	Керівник гуртків
Антонюк Ю.М.	Керівник гуртків
Пшибельський В.В.	Керівник гуртків
Костюк В.П.	Керівник гуртків
Войтюк В.П.	Керівник гуртків
Кравчук Н.В.	Керівник гуртків
Курилюк І.П.	Керівник гуртків
Кусік Р.М.	Керівник гуртків
Доменті І.І.	Керівник гуртків
Семенюк Н.Т.	Керівник гуртків
Метельська О.С.	Керівник гуртків
Горбачук Т.В.	Керівник гуртків
Ластенко Ю.Є.	Керівник гуртків
Переходько К.О.	Керівник гуртків

V – VII. Науково-методичне забезпечення та інноваційна діяльність у навчально-виховному процесі.

Серед основних завдань Центру є створення інноваційної педагогічної системи з такою організацією навчально-виховного процесу, яка б максимально повно сприяла розвитку продуктивно мислячої, творчої особистості, задоволенню її потреб у самопізнанні, творчому самовдосконаленні, самореалізації, особистісному та професійному самовизначенні.

Успіх у вирішенні цього завдання значною мірою визначається знаннями, творчим потенціалом, професійною майстерністю, загальною педагогічною культурою педагога. Ефективність методичної роботи як важливого складника системи підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів значною мірою визначається рівнем запровадження інноваційних форм роботи у навчально-виховний процес.

У роботі з дітьми педагоги Центру активно використовують:

- метод «природа через математику». Використання математичних знань під час перебування дітей у природі сприяє встановленню зв'язків між числами, арифметичними діями і довкіллям;

- метод «6 розумних капелюхів» опрацював Едвард де Боно, який у світі вважається авторитетом у навчанні шляхом творчого міркування. «6 розумних капелюхів» найчастіше використовується під час дискусій та діалогів для вирішення заданої проблеми чи питання;

- метод «карта мозку». Полягає у візуальному опрацюванні проблеми і записі її графічно, використовуючи при цьому символи, числа, поняття та асоціації. Такий метод допомагає активізувати у дітей знання, розбудити їх фантазію та уяву.

Провідні вчені-екологи світу стверджують, що ніякі науково-технічні новації, економічні та соціальні реформи самі по собі не зможуть забезпечити поступальний екологічно збалансований розвиток людства. Для успішного розв'язання складних екологічних проблем потрібен перехід до нової ідеології життя, до екологізації економіки й виробництва, до формування післяіндустріальної екологічно зорієнтованої цивілізації. І розпочати потрібно з формування екологічного мислення та екологічної свідомості, перш за все у підростаючого покоління. Саме це завдання

ставлять перед собою педагоги області. Про це свідчить, створений у Центрі “Анотований банк передового досвіду”. На сьогодні у Банк занесені прізвища 35 вчителів географії і біології, педагогів позашкільних навчальних закладів, які весь свій педагогічний хист спрямували на формування у дітей навичок екологічного світосприйняття.

У своїй праці вони використовують різноманітні форми і методи навчання та виховання. Досвід цих педагогів широко пропагуємо серед освітян області. Схема поширення передового досвіду роботи свідчить, що педагоги широко використовують дані надбання:

- Кравчука О.О., вчителя біології ЗОШ I-III ступенів с. Годомичі Маневицького р-ну «Стимулювання в учнів сприйняття природи як складної взаємопов’язаної системи;

- Лапків В. М., вчителя біології ЗОШ I-III ступенів №25 м. Луцька – «Природа через емоційні почуття дитини»;

- Федорчук Г.С., вчителя біології ЗОШ с. Карпилівка Ківерцівського району – «Екологічне виховання школярів через активні форми роботи з ними» та інші.

Методичною інновацією стали презентації досвіду роботи колективів і педагогів у формі семінару-практикуму «Світ творчості». В ході заходу окреслюється специфіка роботи того чи іншого колективу, організаційні засади та методичні основи роботи педагогів. Семінари - практикуми стали передумовою обміну позитивним досвідом, впровадження у свою діяльність методичних здобутків своїх колег.

Ефективне впровадження традиційних та інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу сприяє залученню педагогів до пошукової та дослідницької роботи, розвитку мотивації до самоосвіти та самовдосконалення, налагодженню продуктивної взаємодії з колегами, вихованцями, батьками у напрямі вирішення актуальних питань розвитку компетентностей особистості дитини.

У еколого-натуралістичному центрі запроваджено такі форми, методи, прийоми роботи з молодими педагогічними працівниками:

- знайомство молодих колег з колективом (своєрідне посвячення у педагогічне членство закладу, своєрідний ритуал відбувається на першій педагогічній раді);

- знайомство з традиціями та здобутками закладу;

- складання планів стажування (даються детальні рекомендації, план обговорюється на методичній раді). В кінці навчального року молодий педагог звітує про виконані завдання. Цікавою формою звіту є конкурс «Алло, шукаємо молоді педагогічні таланти».

- залучення молодих колег до вивчення матеріалів педагогічного досвіду;

- встановлення наставництва;

- взаємовідвідування занять, з обов’язковим їх обговоренням;

- протягом навчального року у закладі проводяться тижні педагогічної майстерності, де досвідчені педагоги показують майстер-класи;

- проведення практикумів: з самоаналізу заняття гуртка, ознайомлення з нетрадиційними формами занять, пошук проблем сучасного заняття гуртка;

- для молодих колег проводяться спеціальні інструктивно-методичні наради з планування самоосвіти, щоденних планів гурткової роботи, роботи з нормативними документами;

- щороку проводиться «методичний фестиваль», де молоді педагоги разом з наставниками готують відкриті заняття, розповідають про свої проблеми та здобутки.

Впровадження інноваційних освітньо-виховних технологій у роботу позашкільних закладів є актуальним і потребує активної взаємодії всіх учасників навчально-виховної роботи. У Центрі створені всі умови для продуктивної якісної праці та вирішення вищезазначених проблем.

Позашкільна освіта завжди була сферою педагогічного експерименту, інновацій і досліджень, незвичайною педагогічною лабораторією, де триває пошук та апробація нових методів, форм організації роботи з дітьми.

Директор

В. ОСТАПЧУК